

УДК 378.011.3-057.87:811.111'373.7]:33

Скуратівська Г. С.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Лексичні навички слід розглядати як невід'ємний компонент змісту навчання іноземної мови. Використання нових фразеологічних одиниць під час навчання професійного англійського мовлення студентів економічних спеціальностей є важливим та актуальним. Це у великій мірі удосконалює їхні навички інішомовного спілкування. У процесі засвоєння нових фразеологічних одиниць студентами виділяють етапи семантизації та автоматизації дій. Всі різноманітні способи семантизації можна поділити на дві групи – перекладні та безперекладні. Формування навичок використання нових фразеологічних одиниць англійської мови студентами економічних спеціальностей є необхідним складником навчального процесу з ділової англійської мови на економічних факультетах у вищих закладах освіти, без чого неможлива підготовка кваліфікованих фахівців у галузі економіки.

В економіці сфера керування дала кілька фразеологічних інновацій. Поширеність значної кількості "економічних фразеологізмів" свідчить про особливу роль економічного базису в соціальному житті людей.

Ключові слова: формування навичок, фразеологічні інновації, словниковий запас, мовленнєві вміння, інішомовне спілкування, семантизація, первинний контекст, економічний базис.

Педагогічна функція європейського мовного портфелю полягає в тому, щоб зробити процес вивчення мови більш прозорим для студентів, допомогти їм розвинути свою здатність до рефлексії та самооцінювання і таким чином надати їм можливість поступово перебрати на себе більше відповідальності за власне навчання. Це сприяє розвитку вміння вчитися і критично мислити. Лексичні навички слід розглядати як найважливіший і невід'ємний компонент змісту навчання іноземної мови, а їхнє формування і є метою навчання лексичного матеріалу.

В англійській мові з'явилась ціла низка нових фразеологічних одиниць, що відбиває ті чи інші сторони економічного життя суспільства. Можна виділити лексичні одиниці, що стали своєрідними центрами фразобудування, однак самі по собі вони не є семантичними неологізмами, але, вступаючи у фразеологічні зв'язки, здобувають метафоричне значення, утворюючи нові фразеологічні одиниці.

Так, слово *economy* (*economics*) входить до складу цілої низки фразеологічних інновацій: *behavioral economics* наука, що вивчає "економічну поведінку людини", *goldilocks economy* – тимчасовий стан економіки в деяких країнах, що характеризуються стійкими темпами росту і низьким рівнем інфляції, *knowledge economy* – багата, економно розвинута країна з великою частиною інтелектуальної праці, *share economy* –

економічна система, при якій співробітники одержують частину заробітної плати акціями, тобто беруть участь у розподілі прибутку, *wage economy* – економічна система, при якій працівники одержують тільки заробітну плату і не беруть участі в розподілі прибутку, тобто не володіють акціями підприємства [1].

Є необхідність тривалої і трудомісткої роботи з метою засвоєння студентами таких фразеологічних одиниць, яка передбачає як безперервне накопичення і розширення словникового запасу, так і оперування ним у різних видах мовленнєвої діяльності.

У процесі засвоєння нових фразеологічних одиниць студентами можна виділити етап ознайомлення з новими фразеологічними одиницями – семантизація, етап автоматизації дій, де розрізняють автоматизацію на рівні вільного словосполучення або фрази та на понадфразовому рівні – діалогічні або монологічні єдності. Далі здійснюється удосконалення дій студентів з фразеологічними одиницями і як результат – ситуативне вживання засвоєних фразеологічних одиниць під час висловлювання своїх думок в усній та письмовій формі, а також контекстуальне розуміння фразеологічних одиниць під час читання та аудіювання. Тут ми маємо справу з мовленнєвими вміннями, які ґрунтуються на навичках, у тому числі й на лексичних.

Ознайомлення з новими фразеологічними одиницями починається з семантизації, тобто розкриття нових лексичних одиниць. Всі різноманітні способи семантизації можна поділити на перекладні та безперекладні. Названі способи мають свої переваги та недоліки. Обираючи спосіб семантизації, необхідно брати до уваги належність фрази до активного чи пасивного мінімуму, ступінь навчання, мовну підготовку [1].

Фразеологічний аспект спілкування має певні особливості, які полегшують його засвоєння, і такі, що його утруднюють. До перших належить зв'язок лексики зі змістом комунікації, на що спрямована увага комунікантів. Це сприяє концентрації їхньої уваги і врешті-решт – засвоєнню. До других належить практично невичерпний запас лексики англійської мови, а також великі труднощі засвоєння іншомовної лексики, що пов'язані з формою слова, його значенням, характером сполучуваності з іншими словами, вживанням слів, а також розходженням зі словами рідної мови.

Недостатня кількість занять та обмежена тематика викликають необхідність відбору лексичного мінімуму фразеологічних одиниць, що має відповідати цілям і змісту навчання професійного англійського мовлення студентів економічних спеціальностей. У зв'язку з цим зупинимося на найбільш поширених фразеологічних інноваціях.

Ядром фразеологічних інновацій виступає лексема *corporate*: *corporate hospitality* – розважальна програма для гостей, клієнтів корпорацій, фірми, *corporate makeover* – реорганізація діяльності корпорації, ділового підприємства, особливо з боку нового власника, нового керівника, *corporate*

raider – особа або організація, які ведуть боротьбу за оволодіння діловим підприємством, *corporate welfare* – виділення коштів із прибутку підприємства на фінансування соціальних програм або субсидії та пільги, що видаються підприємствам з боку уряду [4].

В економіці сфера керування дала кілька фразеологічних інновацій. Для позначення стилю керівництва з'явився *hand-on management*, у цьому випадку керівники цілком контролюють своїх підлеглих, і *hands-off management*, коли керівництво не втручається в дії своїх підлеглих і надає їм повну свободу.

Є цілий ланцюжок неологізмів, зв'язаний із системою компенсації за працю, з матеріальним заохоченням службовців і працівників. Ці фразеологізми сконцентровані навколо лексеми *golden* у її переносно-символічному значенні. Серед них можна виділити такі як *golden bullet* – дуже висока заробітна плата й інші матеріальні пільги, що надаються керівникам приватних компаній; *golden handcuffs* – значна винагорода провідному співробітнику фірми, компанії, що видається з метою утримання цього керівника від переходу на роботу в іншу фірму; *golden goodbye* – значна сума грошей, що виплачується провідним службовцям, менеджерам фірм, компаній під час виходу на пенсію.

Слово *platinum* також стає основою для створення фразеологічних неологізмів. Наприклад, *platinum card* – кредитна картка, що надає власнику максимум пільг; фразеологізм *platinum handshake* був утворений за аналогією з *golden handshake* і позначає значну грошову компенсацію, що виплачується адміністратору високого рангу у випадку його звільнення; *platinum sales* – продаж в мільйонах екземплярів.

У сфері маркетингу виникло усталене словосполучення *one-shop shop*, що означає торгівельний заклад з різноманітним асортиментом товарів. Від цього утворилося інше стійке словосполучення *one-shop shopping* для позначення поняття можливості одержати, купити все необхідне в одному місці, в даній організації. У цьому випадку ми спостерігаємо процес повторної метафоризації під час вживання *one-shop shopping* у такому значенні.

Прагнення виразити одне поняття декількома синонімічними словосполученнями сприяє утворенню нових висловів, які, завдяки метафоризації, мають тенденцію переходити в усталені словосполучення [1]. Поряд з *golden goodbye* з'явився його синонім *golden handshake*.

Фразеологічні синоніми можуть частково збігатися або цілком не збігатися у лексичному складі. Під час утворення фразеологічних синонімів велику роль відіграє утворення за аналогією на основі лексико-фразеологічної атракції. Деякі нові фразеологізми утворюються шляхом перефразеологізації, під якою розуміється формування фразеологічної одиниці шляхом виділення частини більш складних фразем.

Таким способом було утворено словосполучення *golden goose*, що позначає джерело багатства і процвітання. Воно було виділене з прислів'я

to kill the goose that laid golden eggs. Це співставлення допоможе студентам краще запам'ятати цю фразеологічну одиницю. *Golden hello* означає нагороду адміністратору високого рангу, який тільки що влаштувався на роботу у певну фірму; *golden retriever* – сума грошей, що виплачується колишньому співробітнику фірми для того, щоб він повернувся в цю фірму.

Сучасний етап розвитку людської цивілізації нерідко називають “ерою знань” (*knowledge era*), оскільки головною економічною діяльністю на цьому етапі варто вважати створення, збереження і використання наукових знань. Та не випадково відбувається концентрація нових усталених словосполучень навколо слова *knowledge*. Наприклад, *knowledge economy* – багата, економічно розвинута країна з високою часткою інтелектуальної праці; *knowledge office* – працівник фірми, який займається збором і поширенням інформації, наукових знань; *knowledge sector* – сектор економіки, що потребує великих витрат інтелектуальної праці, інтелектуального капіталу; *knowledge worker* – людина, яка займається інтелектуальною працею і широко використовує сучасну інформаційну техніку.

Варто ще зазначити, що фразеологізація деяких словосполучень, що виникли в економічній сфері, відбувається шляхом використання їх у фігуральному значенні поза межами первинного контексту. Вони формуються на основі асоціативно-образного сприйняття реальності [2].

Такі словосполучення як *best before date*, *pull-by date*, *sell-by date*, що позначають поняття “термін збереження продуктів харчування”, набули переносного значення. *Best before date* позначає обмеження у відношенні віку, після якого не приймають на роботу, *pull-by date* – крайній термін чогонебудь. Зі словосполучення *sell-by date* був створений фразеологізм *to pass his/her sell-by date*, що означає “бути не в кращій порі”.

Фразеологія, що співвідноситься з фінансами і діяльністю бірж, також поповнилася новими усталеними словосполученнями. Прикладами можуть слугувати такі фразеологізми як *bulge bracket* – найголовніші нью-йоркські банки, *fallen angel* – цінний папір з дуже низькою вартістю; *company doctor* – консультант, радник фірми, що знаходиться в скрутному фінансовому становищі; *grey market* – торгівля акціями компанії до їхньої офіційної реєстрації на біржі, ділові операції, що займають проміжне положення (між законними і незаконними); *wash trading* – торгівля цінними паперами між собою з метою підняття цін (про дилерів, брокерів).

Економічні зміни сучасності знайшли своє відображення в новому значенні такого фразеологізму як *big bang* – “великий вибух”. Цим усталеним словосполученням називалася теорія виникнення всесвіту. Однак воно перетерпіло повторну метафоризацію і набуло нового значення – “шокова терапія” – радикальні економічні зміни.

Нові інформаційні технології внесли істотні зміни у виробничі відносини і сам процес роботи. Галузь сучасної інформаційної техніки стала важливим джерелом збагачення фразеології сучасної англійської мови. Унаслідок цього з'явилися нові усталені словосполучення, що мають відношення до

економічної сфери як *armchair banking*, що вводить поняття системи надання або одержання банківських послуг через телебачення, з'єднане з комп'ютерною технікою. *Friction-free capitalism* – “капіталізм без тертя”, тобто капіталізм без посередників, ідея про те, що розвиток сучасної інформаційної техніки анулює посередницькі організації, що існують між виробником товарів і послуг і споживачем.

З приведених вище фактів можна зробити висновок, що фразеологічні інновації англійської мови відбивають нові реалії і явища життя сучасного англословного суспільства, що викликані, насамперед радикальними змінами, зв'язаними з поширенням нових економічних теорій, переходом багатьох країн до ринкової економіки. Поширеність значної кількості “економічних” фразеологізмів свідчить про особливу роль економічного базису в соціальному житті людей.

Варто ще згадати про філологічні аспекти. Фразеологічні одиниці сучасної англійської мови утворюються шляхом переосмислення вільних словосполучень. Метафоричне переосмислення є найбільш розповсюдженим засобом фразеологізації.

Поряд з цим слід зазначити вживання словосполучень у фігуральному значенні поза межами первинного контексту, у результаті чого відбувається формування фразеологічної інновації на основі асоціативно-образного сприйняття. Також має місце повторна метафоризація усталених словосполучень, що існували раніше, а це приводить до появи нового значення. Багато фразеологічних зворотів утворені за аналогією, а це породжує явища антонімії і синонімії.

Аналогія є продуктивним механізмом створення нових фразеологічних одиниць. Моделями для аналогічного фразеобудування нерідко виступають самі фразеологічні одиниці. Можна виділити лексичні одиниці, що є семантичними неологізмами, але, вступаючи у фразеологічні зв'язки, здобувають метафоричне значення. Вони стали своєрідними центрами фразобудування, виступають як ядро фразеологічної інновації, наприклад, такі як *corporate, golden, economy (economics)* і т.д.

Для засвоєння нових фразеологічних одиниць студентами економічних спеціальностей з метою формування лексичних навичок іншомовного мовлення застосовують різні лексично спрямовані вправи на різних етапах навчання. На першому етапі переважають усні безперекладні умовно-комунікативні вправи, що виконуються під керівництвом викладача з широким застосуванням предметного унаочнення. Певна частина вправ має виконуватись письмово як в аудиторії, так і дома. На другому етапі зростає роль письмових вправ, особливо тих, що виконуються вдома самостійно.

Поряд з умовно-комунікативними вправами використовуються некомунікативні у зв'язку з ускладненням лексичного матеріалу, що потребує використання аналітичних операцій для подолання труднощів, пов'язаних з формою, значенням та вживанням фразеологічних одиниць. На третьому етапі поряд з подальшою активізацією реального

словникового запасу розширюється потенційний словниковий запас студентів, що підсилює роль вправ з похідними та інтернаціональними словами. При цьому зростає питома вага самостійної роботи студентів з новими фразеологічними одиницями.

Отже, використання нових фразеологічних одиниць під час навчання професійного англійського мовлення студентів економічних спеціальностей є важливим та актуальним, оскільки це у великій мірі вдосконалює їхні навички іншомовного спілкування. Формування навичок використання нових фразеологічних одиниць англійської мови студентами економічних спеціальностей є необхідним складником навчального процесу з ділової англійської мови на економічних факультетах у вищих закладах освіти, без чого неможлива підготовка кваліфікованих фахівців у галузі економіки.

Використана література:

1. Биконя О. П. Ділові усні та писемні переговори англійською мовою: навчальний посібник / О. П. Биконя. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 486 с.
2. Зацний Ю. А. Розвиток суспільства і збагачення словникового складу сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний // Іноземна філологія на межі тисячоліть: тези доповідей міжнародної наукової конференції. – Харків: Константа, 2000. – С. 91-92.
3. Tullis G. New Insights into Business / G. Tullis, T. Trappe. – Pearson Education Limited, 2006. – 176 p.
4. Spring-Wallace J. English for Corporate Communications / J. Spring-Wallace. – Englewood Cliffs: Prentice Hall Regents, 1993. – 170 p.
5. Edge J. Essentials of English Language Teaching / J. Edge. – Longman Group UK Limited. – London, 1999. – 142 p.

References:

1. Bykonia O. P. Dilovi usni ta pysemni perehovory anhliiskoiu movoiu: navchalnyi posibnyk / O. P. Bykonia. – Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2006. – 486 s.
2. Zatsnyi Yu. A. Rozvytok suspilstva i zbahachennia slovnykovoho skladu suchasnoi anhliiskoi movy / Yu. A. Zatsnyi // Inozemna filolohiia na mezhi tysiacholit: tezy dopovidei mizhnarodnoi naukovoї konferentsiui. – Kharkiv: Konstanta, 2000. – S. 91-92.
3. Tullis G. New Insights into Business / G. Tullis, T. Trappe. – Pearson Education Limited, 2006. – 176 p.
4. Spring-Wallace J. English for Corporate Communications / J. Spring-Wallace. – Englewood Cliffs: Prentice Hall Regents, 1993. – 170 p.
5. Edge J. Essentials of English Language Teaching / J. Edge. – Longman Group UK Limited. – London, 1999. – 142 p.

СКУРАТОВСКАЯ Г. С. Формирование умений использования новых фразеологических единиц английского языка студентами экономических специальностей.

Лексические умения нужно рассматривать как неотъемлемый компонент содержания обучения иностранному языку. Использование новых фразеологических единиц во время обучения профессиональной английской речи студентов экономических специальностей есть важным и актуальным. Это в большой степени усовершенствует их обучение на иностранном языке. В процессе усвоения фразеологических единиц студентами различают этапы семантизации и автоматизации действий. Все различные способы семантизации можно разделить на две группы – переводные и непереводные. Формирования навыков использования новых фразеологических единиц английского языка студентами экономических специальностей являются необходимой составляющей частью учебного процесса по деловому английскому языку на экономических факультетах в высших учебных заведениях, без чего невозможная подготовка квалифицированных специалистов в отрасли экономики.

В економіке область управління дала несколько фразеологических інновацій. Распространенность значительного количества “экономических фразеологизмов” свидетельствует об особенной роли экономического базиса в социальной жизни людей.

Ключевые слова: формирование умений, фразеологические інновации, словарный запас, речевые умения, общение на иностранном языке, семантизация, первичный контекст, экономический базис.

SKURATIVSKA H. S. Skills Formation of New English Phraseological Units Using by Students of Economic Specialities.

The lexical skills should be considered as an inalienable component of the foreign languages teaching content. Using new phraseological units during teaching business English to students of economic specialities is important and topical. This highly improves their skills of communication belonging to another language. The semantics and automation action stages are distinguished in the students learning process of the new phraseological units. All various ways of semantics can be divided into two groups – translatable and not translatable. Forming of skills of the use of new phraseology units of English the students of economic specialities are by the necessary component of educational process from business English on economic faculties in higher establishments of education, without what impossible preparation of skilled specialists in industry of economy.

The sphere of management gave some phraseological innovations in economy. Wide –spreadness of considerable amount of economic phraseological units affirms the special role of economic basis in the social life of people.

Keywords: skills formation, phraseological innovations, vocabulary, speech skills, communication belonging to another language, semantics, primary context, economic basis.

УДК 378.091.12.011.3-051

Степаненко О. О.

ОБҐРУНТУВАННЯ ПОНЯТТЯ “ТЬЮТОР” У ОСВІТНЬО-ДОСЛІДНИЦЬКОМУ ПРОСТОРИ

У статті здійснено аналіз наукових праць присвячених становленню та розвитку тьюторської системи освіти у Великобританії. Розкрито сутність поняття тьютор та охарактеризовано його різновиди. Розглянуто поняття тьюторства як незалежного навчання, що здійснюється під керівництвом і за допомогою тьюторіалів і занять у маленьких групах, що спрямовані на потреби кожного студента і розвиток його її здібностей критично мислити, ідентифікувати і оцінювати відповідні джерела. Описані поняття “ментор”, “фасилітатор” як різновиди індивідуального супроводу у вищій школі Великобританії. Висвітлені основні напрями роботи тьютора відповідно до його ролі, як організатора, консультанта, наставника. Проаналізовано академічне та студентське тьюторство як окремі види діяльності у британській вищій школі.

Ключові слова: тьюторство, тьютор, ментор, наставник, тьюторська система.

Кардинальні зміни, що відбуваються в світовому суспільстві, економічні зрушення, інформатизація всіх сфер життя людини, процеси світової інтеграції неминуче призводять до змін в освіті ряду країн.